

Beszterce ostroma

Fábián Tibor beszélgetése Horváth Pállal

Nemcsak az áldozatok, de az egykori besúgók is köztünk élnek, mondja Horváth Pál, Erdélyből elszármazott, Ausztriában élő üzletember, aki könyvet írt a Szekuritáте beszercei működéséről.

– **Szerzőtársával, Mersdorf Ilonával könyvet írt arról, hogyan hálózta be a román titkosrendőrség a hetvenes években Beszterce értelmiségét. Miért adja egy külhonban élő üzletember könyvírásra a fejét, méghozzá egy ilyen cseppet sem romantikus témában?**

– Eredetileg nem a könyvírás volt a célom, hanem édesapám múltjának tisztázása. A könyv gondolatát akkor vettem fel unokatestvéremnek, Mersdorf Ilonának, aki írással foglalkozik, mikor ráébredtem, hogy a Szekuritáте archívumából előbányászott anyag túlmutat családunk történetén, benne van a beszercei magyar közösség diktatúra korabeli története. Mivel én voltam az első, aki belelapozott a szigorúan titkos dokumentumokba, úgy éreztem, enyém a felelősség, hogy megosszam tudásomat az érintettekkel, elsősorban a beszercei és az erdélyi magyar közösséggel.

A kutatás felé azok a vádak indítottak el, amelyek édesapámmal kapcsolatban az erdélyi magyar sajtóban megjelentek, és amelyek le akarták rombolni azt a képet, amit én és családom őriztünk róla. Azért menekültünk el Romániából 1985-ben édesanyámmal, mert édesapám halála után minket is célkeresztjébe fogott a hírhedt román titkosszolgálat. Édesanyám bűne az volt, hogy folytatta édesapám közösségépítő munkáját, a beszercei magyar színjátszó csoport irányítását és a szabadegyetem szervezését. Lakásunkat és telefonunkat 1971-től folyamatosan lehallgatták, amire okot adott az is, hogy megfordult nálunk sok olyan neves erdélyi író, költő, publicista, tévés, mint Méhes György, Kányádi Sándor, Bodor Pál, Beke György. Engem is már gimnazista koromtól „barátaimmal” figyeltettek olyan mondvacsinált ürügyekre hivatkozva, mint például az *István, a király* rockopera terjesztése.

Ilona döntése volt, hogy végül is én kerültem a könyv történetének középpontjába, én lettem a mesélő, példázva azt, hogy elfeledettnek hitt múltunk utánunk nyúl a jelenbe is.

– **A bukaresti Szekuritáте Irattárát Vizsgáló Országos Tanács archívumában végzett kutatásai során, több ezer oldal átnézése után, végre a kezébe került a dokumentum, amelyből kiderült, édesapja beszercei szervezési kísérlete meghiúsult. Megnyugodott?**

– Persze. Óriási megkönnyebbülést jelentett. Borzasztó volt évekig hordozni a vádak keltette kételyt magamban. Édesapám, a besztercei líceum magyartanára, nem csak nekem, hanem több ezer tanítványának is a példaképet jelentette, akire felnéztünk. Mint a magyar közösség prominens tagja, kiszemelt áldozat volt, akit a Szekuritáté addig zaklatott, míg nagyon fiatalon, alig negyvenhat évesen el nem vitte egy szívroham. A CNSAS (Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Tanács) irattárából előkerült, rá vonatkozó hat vaskos kötetnyi megfigyelési anyag több mint ezer oldala döbbenetes mennyiségű információt tartalmaz, amelyek édesapám sovinizmusát és a társadalmat fenyegető veszélyességét nem bizonyítják ugyan, de azt a kíméletlen következetességet igen, amivel megfigyelték őt és környezetét, követték minden lépését, lehallgatták minden szavát, beszervezték legszűkebb környezetének tagjait.

– **A rendszerváltás előtti Romániában a félmilliót is elérte a besúgók száma. Mit érzett, amikor kutatásai során feketén-fehéren kiderült, hogy egyik közeli családi barátjuk, aki ma Lajoskomáromban él, és a közösség aktív, megbecsült tagja, éveken át jelentett az ön édesapjáról?**

– Mint ahogy a könyvben is elmondom, nem csak engem, de családtagjaimat is szíven ütötte a dolog. Sok informátor motivációját meg tudtam érteni, akiket durva zsarolással kényszerítettek besúgásra, vagy akik egyszerűen csak pénzért dolgoztak a hatalomnak. De Marikuczta Péter édesapám kedvenc tanítványa volt, akit befogadtunk otthonunkba, és akit mindannyian megszerettünk. Megrázott, mikor cinikus jelentéseit olvastam arról, hogy a Szekuritáté utasítására hogyan környékezi meg apámat, épül be a színjatszó csoportba és családunk életébe, hogyan árul el magyarokat és szászokat egyaránt, míg öt év „munkájával” ki nem érdemli, hogy immár profi, képzett kémként Németországba küldjék. Nem mások leleplezése és újabb áldozatok gyártása volt a könyv célja, erre nagyon odafigyeltünk. De az, hogy ez az ember ma az Erdélyből elmenekült áldozat szerepében tetszeleg, és azoknak a beszterceieknek a körében jótékonykodik, akiket annak idején olyan szívesen eladott, az döbbenetesen példázza, hogy mennyire kiszolgáltatottakká tesz bennünket múltunk nem ismerése.

– **Pár hete Besztercén is bemutatták a könyvet. Hogyan élték meg a szereplők a kötetben szereplő számos új információt, a szeku háttérmunkájáról, a besztercei magyar közösség tudatos leépítéséről, befolyásolásáról?**

– Nos, nem könnyű a választ megfogalmazni. Mindenkinek van egy kialakított képe a múlttól, és azt nem szívesen vizsgálja felül. Az már a diktatúra korával kapcsolatos beszélgetések során kiderült, hogy miközben mindenki tudta magáról, hogy áldozat, másokról könnyűszerrel elhitte, hogy besúgó. Most meg kell mindenkinek emésztenie, hogy ezzel maga is a Szekuritáté tudatos manipulációjának esett áldozatul. Felkavaró volt nekünk, a szerzőknek, a könyv bemutatóján azzal

szembesülni, hogy mennyire megosztja még ma is az erdélyi magyar és román közvéleményt a múlt. Csak remélni tudom, hogy a könyv tartalmaz a konfliktusok kezelését elősegítő válaszokat is.

– **A fenti történetre az ön kutatómunkája nyomán, mondhatni pont került. Hogy látja, minden mozaikdarab a helyére került?**

– Édesapám és családom történetének végére, úgy érzem, valóban pont került. De az önvizsgálat és megértés útját mindenkinek magának kell végigjárnia, és ez az út nem könnyű.

